

Nr 3.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förskottsstat för försvarsväsendet m. m.; given Stockholms slott den 4 januari 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 4 januari 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter:

I anledning av propositionen nr 235 till 1939 års lagtima riksdag godkände riksdagen ett vid propositionen fogat förslag till beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40. Nämnda stat upptog sex förskottsanslag, därav å driftbudgeten fyra under fjärde huvudtiteln och ett under sjunde huvudtiteln samt å kapitalbudgeten ett under fonden för förslag till statsverket. I samband med godkännande av förslaget till beredskapsstat be- myndigade riksdagen Kungl. Maj:t att vid krig eller krigsfara fastställa beredskapsstaten eller viss del därav att lända till efterrättelse såsom förskottsstat samt att ställa å förskottsstaten uppförda anslag till vederbörande myn-

digheters förfogande. Riksdagen förklarade, att, därest nämnda bemyndigande tagits i anspråk för försvarsdepartementets del i avseende å ett sammanlagt belopp av 100 miljoner kronor, ytterligare medel av de å beredskapsstaten för samma departement upptagna anslagsbeloppen icke finge disponeras under annan förutsättning än att Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skulle sammanträda inom tjugu dagar. Vidare medgav riksdagen att under angivna förutsättning de å beredskapsstaten upptagna särskilda anslagsbeloppen finge överskridas.

Genom beslut den 26 augusti 1939 fastställde Kungl. Maj:t den av riksdagen sålunda godkända beredskapsstaten att lända till efterrättelse såsom förskottsstat. De å förskottsstaten uppförda förskottsanslagen ställdes genom särskilda beslut till vederbörande myndigheters förfogande att disponeras för därmed avsedda ändamål i enlighet med Kungl. Maj:ts särskilda beslut.

I propositionen nr 2 till urtima riksdagen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att förklara, att den av Kungl. Maj:t sålunda med stöd av riksdagens beslut angående beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40 fastställda förskottsstaten skulle äga fortsatt giltighet i den utformning, som framgick av bilaga till statsrådsprotokollet i ärendet.

I anledning av propositionen nr 2 och ett senare i propositionen nr 15 framlagt tilläggsförslag förklarade riksdagen, att den av Kungl. Maj:t den 26 augusti 1939 fastställda förskottsstaten skulle äga fortsatt giltighet i viss ändrad utformning (riksdagens skrivelse den 21 oktober 1939, nr 31). Nyssnämnda begränsning av medelsdispositionen för försvarsdepartementets del till 100 miljoner kronor förklarades samtidigt skola upphöra att gälla.

I den av riksdagen beslutade utformningen upptog förskottsstaten följande anslag:

Driftbudgeten.

IV. Försvarsdepartementet.

Lantförsvaret (Da), <i>förslagsvis</i>	kronor	115,000,000
Sjöförsvaret (Ea), <i>förslagsvis</i>	»	70,000,000
Flygvapnet (Fa), <i>förslagsvis</i>	»	40,000,000
Försvarsväsendet i allmänhet:		
Engångsutgifter (Ga), <i>förslagsvis</i>	»	100,000,000
Löpande utgifter (Gb), <i>förslagsvis</i>	»	5,000,000

VII. Finansdepartementet.

Allmänna utgifter för försvarsberedskap:

Förstärkning av den civila administrationen m. m.		
(a), <i>förslagsvis</i>	kronor	5,000,000
Engångsanskaffning av materiel för civilbefolkningens skydd m. m. (b), <i>förslagsvis</i>	»	5,000,000
Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder (c), <i>förslagsvis</i>	»	20,000,000

Kapitalbudgeten.**VII. Fonden för förlag till statsverket.**

Kommunikationsverken (a), <i>förslagsvis</i>	kronor	10,000,000
Försvarsberedskapens stärkande i allmänhet (b), <i>förslagsvis</i>	»	10,000,000.

Med avseende å den rättsliga innebörden av riksdagens beslut rörande förskottsstaten får jag hänvisa dels till förenämnda proposition nr 2, dels ock till första särskilda utskottets utlåtande nr 16.

I enlighet med de för förskottsstaten för försvarsväsendet m. m. gällande principerna äskade Kungl. Maj:t genom proposition nr 1 till urtima riksdagen å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 medel för reglering av i första hand de engångsutgifter, vilka vid tidpunkten för urtima riksdagens början anvisats att utgå av förskottsstaten.

I den mån riksdagen å tilläggsstat I anvisat anslag för reglering av utgifter, verkställda med stöd av förskottsstaten, har Kungl. Maj:t sedermera genom särskilda beslut ställt medel till förfogande av ifrågavarande anslag för täckning av de tidigare utbetalta förskotten. Anslagen å förskottsstaten ha alltså i motsvarande mån frigjorts från dem åvilande utgiftsbelastning.

I enlighet med reglerna för utnyttjandet av den finansfullmakt, förskottsstaten för försvarsväsendet utgör, bör frågan om fullmaktens fortsatta giltighet underställas riksdagens prövning, för den händelse det anses erforderligt att även efter lagtima riksdagens början disponera de å staten uppförda anslagen för med krisläget sammanhängande utgifter. *Departements-
chefen.*

Behov av sådan fortsatt dispositionsrätt föreligger uppenbarligen i nuvarande läge. Den förstärkning av den militära beredskapen, som utvecklingen nödvändiggjort, torde även få anses påkalla en viss utvidgning av fullmakten.

De å förskottsstaten i dess nu gällande utformning uppförda anslagen för de olika försvarsgrenarna ha utmätts under förutsättning av förstärkt försvarsberedskap av viss omfattning under en sammanlagd tid av fem månader (september 1939—januari 1940). Militär beredskap upprätthölls under större delen av hösten i mindre men vidmakthålles sedan början av december månad 1939 i väsentligt större omfattning än som beräknades vid bestämmandet av anslagens storlek. Jag är icke nu i tillfälle att bestämt ange belastningen å ifrågavarande anslag, men tvekan råder icke om att anslagsgränserna snart äro nådda.

Det är icke möjligt att i nuvarande läge, där fortsatt beredskap i eventuellt ökad omfattning är att förutse, verkställa en tillfredsställande anslagsberäkning för återstoden av budgetåret. Det är då knappast heller lämpligt att nu söka genomföra en reglering av de löpande utgifterna för per-

sonal och förbrukningsmateriel för de olika försvarsgrenarna (anslagen Da, Ea och Fa) genom att täckningsanslag anvisas å tilläggsstat; detsamma gäller det för försvarsväsendet gemensamma anslaget för löpande utgifter (Gb). Om så ej sker och regleringen alltså uppskjutes till en senare tidpunkt, då det samlade medelsbehovet kan överblickas, erhålles emellertid icke nu en i och för sig önskvärd avlastning av de tre förstnämnda förskottsanslagen. Det finnes emellertid andra möjligheter att tillgodose föreliggande medelsbehov. Antingen kunna anslagsbeloppen höjas och förskottsstatens utformning alltså ånyo modifieras. Eller också kan medgivande lämnas till att ifrågasvarande tre anslag få överskridas utan förnyad prövning av anslagsfrågan från riksdagens sida. Såsom utvecklingen på den senaste tiden gestaltat sig, synes den senare utvägen vara att föredraga. Jag hemställer därför i det följande, att Kungl. Maj:t av riksdagen måtte inhämta bemyndigande av här angiven innebörd.

Med avseende å det under fjärde huvudtiteln uppförda förskottsanslaget för engångsutgifter (Ga) möter frågan, huruvida en reglering av de utgifter som efter urtima riksdagens öppnande — då ett första regleringsförslag framlades — bestritts av anslaget nu bör genomföras och en ny reglering sedan ske mot slutet av budgetåret, eller i stället regleringen bör uppskjutas till sistnämnda tidpunkt, då den kan genomföras i ett sammanhang. Den senare lösningen synes vara att föredraga. Chefen för försvarsdepartementet hemställer i enlighet härmed vid anmälan av på departementet ankommande anslagsäskanden å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår blott om förslag till riksdagen att nu beräkna ett regleringsanslag. Anslaget har preliminärt upptagits med ett belopp motsvarande summan av de ännu ej reglerade utgifter, som hittills anvisats att utgå av ifrågasvarande förskottsanslag, i den mån dessa utgifter ej anses böra regleras i annan ordning. Önskvärt är att dispositionsrätten till hela det å förskottsstaten upptagna beloppet nu återställles. Genom framläggandet av nämnda anslagsberäkning kan detta ej anses ske. Läget förändras, för den händelse riksdagen lämnar sitt medgivande till att dispositionsrätten med avseende å förskottsanslaget ifråga skall vara densamma, som om regleringsanslaget nu slutligt äskats. En lämplig lösning av svårigheten att å ena sidan erhålla medel för den önskvärda materielanskaffningen och å andra sidan undvika äskandet av dubbla regleringsanslag, ett vid riksdagens början och ett vid dess slut, synes vara, att ett medgivande av angivet innehåll nu inhämtas.

Bland övriga anslag å förskottsstaten är det endast det under sjunde huvudtiteln uppförda anslaget till allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder som bereder svårigheter likartade med de nyss berörda. Ett regleringsanslag bör i detta fall äskas å tilläggsstat redan vid riksdagens början. I samband med framläggande av förslag härom torde emellertid böra lämnas en redogörelse för hittills med hjälp av förskottsanslaget finansierade regleringsåtgärder, närmast på kolmarknaden. Då redogörelsen lämpligen bör omfatta tiden fram till årsskiftet, torde den emellertid icke kunna framläggas förrän i början av februari 1940. I det för-

slag till tilläggsstat, som i dag anmäles, kan anslaget i fråga därför i avvaktan på särskild proposition i ämnet upptagas blott med ett beräknat belopp. Då regleringsåtgärderna icke kunna nu avbrytas i brist på medel och då förskottsanslaget torde vara i det väsentliga förbrukat, synes riksdagens medgivande till vidgad dispositionsrätt i enlighet med vad nyss anförts beträffande försvarsdepartementets materielanslag böra inhämtas jämväl för det här ifrågavarande förskottsanslagets del.

Slutligen torde jag få nämna, att under våren kunna motses avsevärda utgifter dels till driften av reservsjukhus m. m., dels till iordningställande av evakueringslokaler. Medel för dessa ändamål komma senare att äskas på förredragning av chefen för socialdepartementet. I avvaktan på att pågående utredningar avslutas och slutliga förslag kunna framläggas för riksdagen, torde kostnaderna för ifrågavarande ändamål få bestridas av vederbörliga anslag å förskottsstaten.

Med åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels förklara, att den av Kungl. Maj:t den 26 augusti 1939 med stöd av riksdagens beslut angående beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40 fastställda förskottsstaten skall äga fortsatt giltighet i den utformning som framgår av bilaga till riksdagens skrivelse den 21 oktober 1939 (nr 31);

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att överskrida de å förskottsstaten under fjärde huvudtiteln för lantförsvaret, sjöförsvaret och flygvapnet uppförda anslagsbeloppen å 115,000,000 kronor, 70,000,000 kronor och 40,000,000 kronor utan förnyad prövning av anslagsfrågan från riksdagens sida;

dels förklara, att Kungl. Maj:t skall äga disponera det under fjärde huvudtiteln för försvarsväsendet i allmänhet: engångsutgifter uppförda anslagsbeloppet å 100,000,000 kronor i den utsträckning som skulle varit tillåten, om det å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår beräknade anslaget till viss extra materielanskaffning av 80,000,000 kronor i stället äskats av riksdagen;

dels ock förklara, att Kungl. Maj:t skall, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, äga disponera det under sjunde huvudtiteln för allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder uppförda anslagsbeloppet av 20,000,000 kronor i den utsträckning som skulle varit tillåten, om det å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår beräknade anslaget för samma ändamål av 20,000,000 kronor i stället äskats av riksdagen.

Kungl. Maj:ts proposition nr 3.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

V. *Schwartz.*